

Komisja Krajowa
80-855 Gdańsk, ul. Wały Piastowskie 24
tel. 58/ 308-4480, 58/ 308-4311 fax. /58 308-4219
sekprez@solidarnosc.org.pl
S653/W/12/BPS

Gdańsk, 10.04.2012 r.

Opinia

o Komunikacie KE - „Biała Księga. Plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur” COM (2012) 055

Z upoważnienia Prezydium Komisji Krajowej NSZZ „Solidarność” Biuro Polityki Społecznej wnosi następujące uwagi do Komunikatu Komisji Europejskiej - „Biała Księga. Plan na rzecz adekwatnych, bezpiecznych i stabilnych emerytur” COM (2012) 055.

Komunikat KE został opublikowany w lutym 2012 r. w czasie kryzysu gospodarczego pogłębianego przez presje rynków finansowych w wyniku których część państw członkowskich Unii Europejskiej wdraża tzw. pakiety oszczędnościowe. Wobec kryzysu, który ogranicza możliwości wzrostu gospodarczego poszczególnych krajów UE plan na rzecz stabilnych i adekwatnych emerytur zarysowany w Zielonej Księdze przeobraził się w plan ratowania finansów publicznych.

Pierwszym wyzwaniem zakreślonym w dokumencie jest zapewnienie stabilności finansowej systemów emerytalnych, a drugim zwiększenie współczynnika aktywności zawodowej kobiet i starszych pracowników. Niestety jedynym skutecznym środkiem aby podolać tym wezwaniom jest wg. KE podniesienie wieku emerytalnego.

Komisja apeluje także do krajów członkowskich aby przy reformowaniu systemów brały pod uwagę:

- wiek przechodzenia na emeryturę (uzależniony od podwyższającego się wieku dożycia);
- ograniczenie dostępu do wcześniejszych emerytur;
- dostęp do kształcenia ustawicznego;

- zrównania wieku emerytalnego dla kobiet i mężczyzn;
- rozwój prywatnych systemów emerytalnych.

Jednocześnie tylko hasłowo pojawiają się propozycje, aby zwrócić uwagę na odpowiednie warunki pracy, jej organizację, promocję uczenia się przez całe życie itp. Są to hasła, które towarzyszą polityce wspólnotowej od wielu lat i okazały się niewystarczające, zwłaszcza w obliczu ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego. Niestety obok tych już znanych haseł nie znajdujemy żadnych nowych propozycji działań, które realnie zwiększą możliwości zawodowe i bytowe pracowników w krajach UE. Nie ma propozycji zmierzających do ograniczania niepewności zatrudnienia. Nadal pod pretekstem elastyczności i konkurencyjności zwiększa się ilość umów na czas określony, wymusza pracę w niepełnym wymiarze czasu oraz stosuje coraz częściej zatrudnianie pracowników tymczasowych. W przypadku Polski, dodatkowo obserwujemy, niestety wspierany przez ustawodawstwo, rozwój poza składkowych form świadczenia pracy (umowy cywilno-prawne), oraz sankcjonowanie preferencyjnego – niższego, poziomu oskładkowania dla fałszywego samozatrudnienia czy też pozarolniczej działalności gospodarczej.

Podnoszenie wieku emerytalnego w kontekście wzrostu średniego dalszego trwania życia przedstawione są jako jedyne rozwiązania mogące zapewnić emerytom godziwy standard życia i niezależność ekonomiczną. NSZZ „Solidarność” stoi na stanowisku, że zamiast administracyjnie podnosić wiek emerytalny, należałoby usunąć przeszkody w pracy emerytów oraz zapewnić im stabilizację i wolność dokonywania wyboru. Skoro w systemie zdefiniowanej składki długość życia, a tym samym odkładanie momentu zaprzestania aktywności zawodowej wpływa bezpośrednio na wysokość emerytury, pozwólmy emerytom podejmować samodzielnie świadome decyzje.

Na podkreślenie zdaniem NSZZ „Solidarność” zasługuje stwierdzenie Komisji Europejskiej, że ludzie bardzo się różnią pod względem zdolności do pracy i do znalezienia zatrudnienia oraz to, że średnie trwanie życia robotników, którzy podjęli pracę zawodową w młodym wieku jest znacznie krótsze, a ich stan zdrowia w wieku 60 lub 65 lat jest znacznie gorszy w porównaniu z innymi grupami zawodowymi. Komisja Europejska słusznie podkreśla, iż społeczna akceptacja reform polegających na wydłużeniu wieku uprawniającego do emerytury zależeć będzie od tego czy będą one postrzegane jako sprawiedliwe. Zatem system emerytalny powinien sprawiedliwie traktować osoby, które wcześniej podjęły pracę zawodową zaś osobom które nie są w stanie kontynuować aktywności zawodowej powinien zapewnić bezpieczeństwo dochodów. Propozycjom umożliwiającym dłuższą aktywność zawodową muszą towarzyszyć odpowiednie działania w zakresie polepszenia jakości opieki zdrowotnej, zapewnienia miejsc pracy i zatrudnienia. Brak tych działań może spowodować, że skutki reform dla finansów publicznych będą o wiele mniej korzystne ponieważ obligatoryjne zmiany wieku emerytalnego mogą doprowadzić do zwiększenia liczby osób uzależnionych od innych rodzajów świadczeń (np. zasiłków dla bezrobotnych, rent

inwalidzkich i zasiłków z pomocy społecznej)). **Komisja Europejska słusznie wskazuje, iż skuteczność reformy systemu emerytalnego zależy od tego czy uda się z sukcesem równolegle wprowadzić szereg zmian zarówno prawnych jak i kulturowych, gdyż samo podniesienie wieku emerytalnego nie jest rozwiązaniem.**

Ważną kwestią podnoszoną w omawianym dokumencie jest zmniejszenie zróżnicowania emerytalnego ze względu na płeć. Ten jakże istotny problem został także potraktowany jedynie hasłowo, a propozycja wyrównania wieku kobiet i mężczyzn jest tu jedynym widocznym akcentem. Ograniczając się do kilku zdawkowych zdań, KE ignoruje szereg barier stojących przed kobietami na rynku pracy, a które wpływają na wysokość ich świadczeń emerytalnych. Komisja Europejska zdaje się zapominać, że każde państwo członkowskie tworzy strukturę publicznych systemów emerytalnych w taki sposób, aby poprzez nie realizować również potrzeby w dziedzinie polityki społecznej. Różny wiek przechodzenia na emeryturę dla kobiet i mężczyzn można uznać za część programu działań pozytywnych, który jest zorientowany na kobiety. Formalne zrównanie wieku emerytalnego kobiet i mężczyzn gdy warunki pracy i płacy obu płci zasadniczo się od siebie różnią, mogą jedynie doprowadzić do pogorszenia warunków bytowych jednej płci wobec drugiej, a co za tym idzie – prowadzić do dyskryminacji pośredniej ze względu na płeć. Wyrównanie warunków przejścia na emeryturę w przypadku kobiet i mężczyzn może jedynie być uzasadnione, gdy poczyni się odpowiednie starania i podejmie kroki w kierunku faktycznego, a nie tylko formalnego wyrównania sytuacji obu płci na rynku pracy.

Biała Księga pomija również fakt, że obecnie największym i niewykorzystanym zasobem rynku pracy jest grupa biernych zawodowo w wieku produkcyjnym. Sanacja systemów emerytalnych nie zależy przecież od odwołania konieczności wypłat z systemu a od uruchomienia dodatkowych wpłat do systemu. W przypadku krajów takich jak Polska, gdzie niemal połowa osób w wieku produkcyjnym jest w grupie biernych zawodowo (większość z nich to kobiety), nacisk ze strony Komisji powinien iść raczej w kierunku zmniejszenia tego nie zmieniającego się od lat wskaźnika.

W załączniku 1 do Białej Księgi wymienia się jako jedną z inicjatyw UE badanie najlepszych praktyk w zakresie zaliczania okresów opieki do stażu ubezpieczeniowego. Taka inicjatywa zasługuje na poparcie, szczególnie w sytuacji gdy na rynku pracy zaczynają dominować formy zatrudnienia ograniczające lub uniemożliwiające zaliczenie okresów opieki do stażu, jak również do okresu składkowego. W tym temacie niezbędna jest współpraca z partnerami społecznymi.

Komisja Europejska wskazuje, iż do zagwarantowania odpowiednich stóp zastąpienia mogą przyczynić się uzupełniające oszczędności emerytalne, które jednak powinny być bardziej bezpieczne i opłacalne oraz lepiej dopasowane do rynków pracy i mobilności. Komisja Europejska także zaznacza, iż w przyszłości ludzie będą musieli w większym stopniu polegać na uzupełniających oszczędnościach emerytalnych. Należy w tym miejscu podkreślić, iż system uzupełniający emerytury powinien zostać

opracowany w taki sposób, aby mogli z niego skorzystać również pracownicy o najniższych dochodach tzw. *working poor*. Zatem systemy te oprócz dostępu i opłacalności powinny być skonstruowane w oparciu o ulgi i preferencje np. podatkowe w ten sposób, aby nie obciążać lub jak najmniej obciążać wynagrodzenia najniższej zarabiających. W przeciwnym wypadku należy liczyć się z tym, iż najniższej zarabiający nie zdecydują się na dodatkowe ubezpieczenie a ich emerytury będą na poziomie niezapewniającym godnego przeżycia.

Za kluczowe uważamy stwierdzenie Komisji Europejskiej, iż warunkiem zagwarantowania adekwatnych i stabilnych oraz bezpiecznych przyszłych emerytur jest prowadzenie rzeczywistego dialogu na poziomie krajowym, z udziałem przedstawicieli rządu, partnerów społecznych oraz innych zainteresowanych stron. Celem współpracy i dialogu powinno być osiągnięcie takiej polityki, która stworzy możliwości dłuższej aktywności zawodowej jednocześnie zapewniając solidarność z tymi, którzy nie są w stanie pracować dłużej. **NSZZ „Solidarność” uważa, że podkreślenie przez Komisję Europejską konieczności udziału i roli instytucji i partnerów społecznych w realizacji polityki reformy emerytalnej świadczy, iż sukces reformy emerytalnej nie jest możliwy w wyniku narzucenia rozwiązań przez stronę rządową.** Tylko udział i zaangażowanie wszystkich zainteresowanych stron w wypracowaniu, a następnie we wdrażaniu i monitorowaniu wypracowanych rozwiązań jest gwarantem sukcesu inicjowanych zmian w systemach emerytalnych.

NSZZ „Solidarność” stoi na stanowisku, że propozycje zawarte w Białej Księdze są niewystarczające i niepełne biorąc pod uwagę różnorodne specyfiki poszczególnych rynków pracy oraz systemów emerytalnych w krajach członkowskich. W dokumencie brak jest podkreślenia, że odpowiedni i adekwatny poziom świadczeń emerytalnych jest ściśle uzależniony od jakości zatrudnienia wyrażonej stabilnymi i odpowiednio wynagradzanymi miejscami pracy. Te zaś można zagwarantować stymulując zrównoważony wzrost i odpowiedni poziom inwestycji w długiej perspektywie.

Z poważaniem

Członek Prezydium Komisji Krajowej
NSZZ "Solidarność"

Henryk Nakonieczny